

PERSBERICHT

10 december 2021

178^e Boek deel IV: eerste oordeel van de jaarrekening van de federale Staat

Het Rekenhof heeft dit jaar voor het eerst de opdracht de jaarrekening van de federale Staat te certificeren. Die jaarrekening is een geconsolideerde rekening die de rekeningen van de diensten van het algemeen bestuur en van andere diensten en instellingen bevat. Omdat het geen voldoende en toereikende controle-informatie kan verkrijgen, onthoudt het Rekenhof zich ervan een oordeel over de jaarrekening 2020 van de federale Staat uit te spreken. De rekening bevat immers te veel significante onzekerheden en tekortkomingen, bv. op het vlak van de fiscale ontvangsten, de regels om de activa te waarderen en de regels om verrichtingen tussen de diensten en instellingen onderling op te nemen. Deel IV van het 178^e Boek bevat het certificeringsverslag van het Rekenhof en de belangrijkste redenen voor die onthouding. In deel III van het 178^e Boek, dat vandaag ook wordt gepubliceerd, geeft het Rekenhof bovendien uitgebreide commentaar bij het begrotingsbeleid en bij de jaarrekening 2020 van de diensten van het algemeen bestuur van de federale Staat. Het doet daarin ook aanbevelingen om de kwaliteit van de rekening te verbeteren. Voor deel III verschijnt een apart persbericht.

Achtergrond: certificering

Overeenkomstig de wet van 22 mei 2003 houdende organisatie van de begroting en van de comptabiliteit van de federale Staat moet het Rekenhof als onafhankelijke auditor verslag uitbrengen over zijn controle van de jaarrekening van de federale Staat. Deze opdracht vloeit voort uit de omzetting van een Europese richtlijn die een onafhankelijke audit van de overheidsboekhouding oplegt. Overeenkomstig de wet sluit het Rekenhof dit jaar voor het eerst zijn onderzoek af met een certificeringsoordeel, over de jaarrekening 2020.

In zijn verslag aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers geeft het Rekenhof zijn oordeel over het getrouw beeld van het vermogen en de financiële en budgettaire toestand van de federale Staat op 31 december 2020. Een dergelijk getrouw beeld van de rekeningen is niet alleen een formaliteit die opgelegd is door de Europese en nationale wetgeving. Het is daarentegen noodzakelijk voor de geloofwaardigheid van de overheid, omdat het bijdraagt tot de transparantie en de betrouwbaarheid van het beheer van die rekeningen.

Het Rekenhof kan, overeenkomstig de internationaal geldende normen voor deze auditopdracht (de ISSAI-normen), vier mogelijke oordelen uitspreken: (1) een oordeel zonder voorbehoud: de rekeningen geven op alle belangrijke punten een getrouw beeld van de werkelijkheid; (2) voorbehoud: de rekeningen geven globaal een getrouw beeld maar niet bij specifieke onderdelen; (3) afkeuring: de rekeningen geven globaal geen getrouw beeld; (4) onthouding: de auditor beschikt niet over de noodzakelijke informatie om zich uit te spreken over de kwaliteit van de rekeningen.

Oordeel: onthouding

Omdat het Rekenhof geen voldoende en toereikende informatie heeft kunnen verkrijgen om de controle als basis voor zijn oordeel uit te voeren, spreekt het een onthouding uit over de jaarrekening 2020 van de federale Staat.

Dit oordeel ligt in lijn met de vaststellingen over de kwaliteit van de jaarrekening in de vorige Boeken van het Rekenhof.

Redenen voor het oordeel

Het Rekenhof besluit dat er geen voldoende en toereikende controle-informatie is. De eventuele afwijkingen in de rekening die daardoor niet gedetecteerd kunnen worden, kunnen daardoor zowel van materieel belang zijn als een diepgaande invloed hebben op de jaarrekening van de federale Staat.

Fiscale opbrengsten

Het Rekenhof stelt vast dat de rapportering van de fiscale opbrengsten die de FOD Financiën heeft geboekt en die nagenoeg 90 % van de opbrengsten van de federale Staat vertegenwoordigen, significante onzekerheden en tekortkomingen bevat. Daardoor kan noch de volledigheid noch de juistheid van die fiscale verrichtingen worden gewaarborgd.

De FOD Financiën heeft in 2020 in totaal nagenoeg 101 miljard euro aan fiscale opbrengsten geboekt, waarvan iets meer dan 74 miljard euro op basis van vastgestelde rechten. Dit betekent dat in 2020 nog altijd meer dan 26 miljard euro aan fiscale opbrengsten in strijd met de regelgeving op kasbasis zijn geboekt als contante rechten of via de manuele boeking. Bovendien waren op 31 december voor 31,5 miljard euro fiscale vorderingen geboekt als rechten buiten balans, terwijl ze hadden moeten worden geboekt als vorderingen op de balans.

Tot slot is nog niet voor alle types fiscale ontvangsten uitgeklaard hoe het concept 'vastgesteld recht' (dat zegt dat zodra een ontvangst vaststaat, ze in de boekhouding moet worden opgenomen) moet worden geïnterpreteerd, waardoor er onzekerheid blijft over de juistheid van de boekingen.

De FOD Financiën erkent overigens een groot deel van deze problemen en geeft aan dat het getrouw beeld van de algemene rekening op het vlak van de fiscale vorderingen voor 2020 niet kan worden gewaarborgd. Er loopt wel een project bij de FOD Financiën om het principe van het vastgesteld recht correct toe te passen op de fiscale ontvangsten. Bovendien kan de FOD niet uitsluiten dat er materiële fouten in andere rubrieken van de jaarrekening staan, omdat de grondige evaluatie van de boekhouding nog niet volledig is uitgevoerd.

Waarderingsregels

De departementen van het algemeen bestuur en de geconsolideerde entiteiten (diensten met een aparte boekhouding die vervolgens in de jaarrekening van de federale staat worden opgenomen) gebruiken vaak andere waarderingsregels dan die van het koninklijk besluit van 10 november 2009 of die welke de Federale Accountant aanraadt. Bovendien blijven de waarderingsregels lacunair en te weinig precies. Dat alles schaadt het consolidatieproces waarmee de jaarrekening van de federale Staat wordt opgesteld.

Zo hebben veel diensten hun vaste activa nog niet geherwaardeerd, hoewel dat wettelijk verplicht is, omdat er geen uniforme regels ter beschikking zijn. Dit is onder meer het geval voor Infrabel

(nettoboekwaarde van de immateriële en materiële vaste activa van 20,0 miljard euro) en de federale wetenschappelijke instellingen (de kunstwerken, de werken van bibliotheken en de databanken vertegenwoordigen een balanswaarde van 3,6 miljard euro).

Boeking van voorraden en materiële vaste activa

De boeking van de voorraden en van de materiële vaste activa van het algemeen bestuur vertoont ook belangrijke onzekerheden en tekortkomingen, zodat noch de volledigheid noch de juistheid ervan kan worden gewaarborgd:

- De diplomatieke posten van de FOD Buitenlandse Zaken komen niet voor bij materiële vaste activa. Bovendien kan de FOD die activa in het buitenland niet exhaustief en betrouwbaar waarderen.
- De terreinen die de FOD Financiën beheert, zijn niet geboekt of geherwaardeerd op een volledige en betrouwbare manier, op basis van de meest recente gegevens.
- De herwaarderingen van terreinen en gebouwen beheerd door de Regie der Gebouwen zijn geboekt via het eigen vermogen, zonder weerslag op de resultaat van het boekjaar 2020. Een volledige en getrouwe boeking van die verrichtingen zou een negatieve impact van 516,5 miljoen euro hebben gehad op het resultaat van het boekjaar.
- De verkoop van het *Résidence Palace* in 2019 is nog altijd niet geboekt. Daardoor zijn het actief en het passief van de balans van het algemeen bestuur overgewaardeerd met respectievelijk 303,0 en 305,2 miljoen euro.
- Defensie beheert nog onvoldoende het fundamentele onderscheid tussen vaste activa en voorraden. Daardoor hebben de correcties aan de voorraden in 2020 niet geleid tot een adequate boeking, classificatie en waardering van die twee soorten activa. Bij gebrek aan precieze gegevens kan het Rekenhof de weerslag daarvan niet bepalen.
- De FOD Volksgezondheid beheert de opvolging en waardering van zijn voorraden, die vooral zijn aangelegd in het kader van de COVID-19-crisis, niet. Daardoor is de waarde ervan overschat.

Ontbrekende personeelskosten

De schuld voor vakantiegelden van het algemeen bestuur (geraamd op 331,9 miljoen euro) is niet geboekt bij de begrotingsuitgaven, hoewel dat volgens het toepasselijke boekhoudstelsel zou moeten. Daarnaast zijn bepaalde personeelsgerelateerde verplichtingen, zoals overuren of nog op te nemen vakantiedagen, niet in de balans opgenomen. Bovendien werden uiteenlopende ramings- en boekingsmethodes vastgesteld. Dat alles zorgt een belangrijke onderschatting van de voorzieningen, de sociale schulden, de kosten en de bijbehorende begrotingsuitgaven.

Ontbrekende bankrekeningen en kassen

Bepaalde bankrekeningen, postrekeningen en kassen zijn niet opgenomen op de balans. Voor andere ontbreken verrichtingen. De volledigheid van de boekhoud- en begrotingsverrichtingen kan dus niet worden gewaarborgd. Als gevolg is het risico op fraude onvoldoende onder controle.

Ontbrekende rekeningen

Vijf gelijkgestelde entiteiten (Academia Belgica, het Belgisch Ontwikkelingsagentschap (Enabel), de Belgische Investeringsmaatschappij voor Ontwikkelingslanden (BIO Invest), het Congrespaleis en Woodprotect) die opgenomen zijn in de consolidatie, hebben hun rekening 2020 niet voorgelegd of hebben ze voorgelegd op een manier die ontoereikend werd geacht. Op basis van

de officieuze cijfers van die vijf diensten zijn hun verrichtingen opgenomen in de geconsolideerde balans voor 1.362,2 miljoen euro en in de resultatenrekening voor 392,7 miljoen euro (totaal van de opbrengsten of de kosten na toewijzing van het resultaat). Het Rekenhof heeft die laattijdige of onvoldoende rekeningen nog niet gecontroleerd.

Intercompanyverrichtingen

De jaarrekening van de federale Staat is een geconsolideerde rekening. Dat wil zeggen dat ze de samenvoeging is van de rekening van de diensten van algemeen bestuur en van de rekeningen van alle andere instellingen en diensten die volgens de wet in de jaarrekening moeten worden opgenomen.

Bij die consolidatie moeten onderlinge verrichtingen tussen diensten (*intercompanyverrichtingen*) worden geëlimineerd, omdat ze anders dubbel voorkomen. Niettemin bevat de balans nog altijd 123,0 miljoen euro aan vorderingen en 1.051,8 miljoen euro aan schulden met betrekking tot dergelijke intercompanyverrichtingen. Bovendien bevat de resultatenrekening nog 24,2 miljoen euro aan kosten en 1.260,3 miljoen euro aan opbrengsten verbonden met intercompanyverrichtingen die niet bevestigd zijn door de tegenpartij en die dus niet geëlimineerd zijn. De weerslag van die wederzijdse maar niet gereconcilieerde verrichtingen op de jaarrekening kan niet worden bepaald, omdat die verschillen niet uitgeklaard zijn.

Bovendien zijn de verrichtingen van de geconsolideerde entiteiten niet geconsolideerd via een methode die overeenstemt met de principes en gebruikelijke regels van het dubbel boekhouden.

Overige problemen

Naast de hierboven aangehaalde onzekerheden heeft het Rekenhof nog belangrijke onderschattingen vastgesteld bij de voorzieningen (3,2 miljard euro), de vorderingen (1,2 miljard euro), de schulden (1,4 miljard euro), de opbrengsten (0,3 miljard euro) en de kosten (1,0 miljard euro).

Daarnaast verwijst het Rekenhof naar de talrijke aanbevelingen die het heeft gedaan in de delen I, III en IV van zijn 178^e Boek.

Informatie voor de pers

Het Rekenhof controleert de openbare financiën van de federale Staat, de gemeenschappen, de gewesten en de provincies. Het draagt bij tot de verbetering van het overheidsbeheer door nuttige en betrouwbare informatie die voortvloeit uit een tegensprekelijk onderzoek, toe te zenden aan de parlementaire vergaderingen, aan de beheerders en aan de gecontroleerde diensten. Als collaterale instelling van het parlement werkt het Rekenhof onafhankelijk ten opzichte van de overheden die het controleert.

Het *178e Boek – deel IV: jaarrekening 2020 van de federale Staat* werd aan het federale parlement bezorgd. Het is samen met dit persbericht terug te vinden op www.rekenhof.be. De vorige Boeken (2010 tot 2020) zijn eveneens beschikbaar op de website.